

VAMMAISPALVELUN HARKINNANVARAISTEN PALVELUIDEN JA TALOUDELLISEN TUEN MYÖNTÄMISPERUSTEET

1. Vammaispalvelulain perusteet

Vammaispalveluiden myöntämistä ja sen perusteita määrittelee vammaispalvelulaki (VpL) (380/1987) ja vammaispalveluasetus (VpA) (759/1987).

Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan vammaispalvelulaissa henkilöä, jolla on vamman tai sairauden johdosta pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoritua tavanomaisista elämän toiminnoista (2 §). Pitkäaikaisuudella tarkoitetaan sitä, että henkilöllä on vammasta tai sairaudesta johtuen vähintään yli vuoden kestävä haitta. Vammaisen henkilön oikeus lain mukaisiin palveluihin selvitetään erikseen jokaisen palvelun ja taloudellisen tukitoimen kohdalla.

Hyvinvointialueen on huolehdittava siitä, että vammaiselle tarkoitettut palvelut ja tukitoimet järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin hyvinvointialueella esiintyvä tarve edellyttää. Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestettäessä on otettava huomioon asiakkaan yksilöllinen avun tarve (VpL 3 §). Vammaispalvelulain mukaan kunnalla on erityinen järjestämisvelvollisuus vaikeavammaisille tarkoitettuihin subjektiivisiin palveluihin ja tukitoimiin. Lisäksi vammaispalvelulain mukaan myönnetään määrärahasidonnaisia harkinnanvaraisia palveluja ja tukitoimia, jotka ovat tarkoitettu kaikille vammaisille. Tässä asiakirjassa on määritelty myöntämisperusteet harkinnanvaraisiin palveluihin ja tukitoimiin.

Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään silloin, kun vammaisen henkilö ei saa riittäviä tai hänelle sopivia palveluja muun lain nojalla. Vammaispalvelulakiin nähden ensisijaisia lakeja ovat esim. sosiaalihuoltolaki, vanhuspalvelulaki, päivähoitolaki, laki omaishoidontuesta, sairausvakuutuslaki ja perusopetuslaki. Vammaispalvelulaki on kuitenkin lähtökohtaisesti ensisijainen suhteessa kehitysvammalakiin (VpL 4 §).

Myöntämisperusteet ovat ohjeellisia ja palvelua myönnettäessä on arvioitava aina asiakkaan yksilöllinen palveluntarve, tarkoitukseen varattu määräraha sekä yhdenvertaisuus muiden hakijoiden kanssa.

2. Sopeutumisvalmennus

Sopeutumisvalmennusta järjestetään vammaiselle henkilölle ja/tai hänen omaiselleen ryhmämuotoisena tai yksilöllisenä palveluna. Ryhmämuotoisessa sopeutumisvalmennuksessa ovat etusijalla ryhmät, joissa pyritään lisäämään asiakkaiden sosiaalista toimintakykyä heidän omassa lähiympäristössään.

Sopeutumisvalmennusta voi olla mm. viittomakielen opetus tai puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointikeinojen ohjaus. Tukiviittomaopetuksessa ryhmämuotoinen toteuttamistapa on ensisijainen. Tukiviittomaopetuksessa myönnettävä enimmäistuntimäärä on 20 tuntia.

Kommunikaatio-opetuksella ja -ohjauksella tarkoitetaan uuden kielen opetusta tai kommunikointikeinon käytön ohjausta. Suosituksen kommunikaatio-opetuksesta tai -ohjauksesta

voi kirjoittaa sosiaali- tai terveydenhuollon asiantuntija, esimerkiksi puheterapeutti tai muu asiantuntija. Yksilölliseen kommunikaatio-opetukseen tai -ohjaukseen myönnettävä enimmäistuntimäärä on 15 tuntia. Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus ei korvaa puheterapeutin antamaa puheterapiaa tai ohjausta eikä lääkinälliseen kuntoutukseen kuuluvaa kommunikoinnin apuvälinearviointia.

3. Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet

Hyvinvointialue voi korvata yleisen järjestämisvelvollisuutensa perusteella kohtuullisia, vamman tai sairauden aiheuttamasta toimintarajoitteesta johtuvia välttämättömänä pidettäviä kustannuksia. Taloudellisen tuen myöntämisen edellytyksenä on, että tuen avulla voidaan edistää vammaispalvelulain toteutumista sekä poistaa toimintarajoitteesta johtuvia esteitä ja haittoja päivittäisissä toiminnoissa, liikkumisessa, vuorovaikutuksessa sekä vapaa-ajan toiminnoissa. (VpA 17 §) Kyseessä on varattujen määrärahojen puitteissa myönnettävä tuki, johon kenelläkään ei ole subjektiivista oikeutta.

Taloudellisen tuen tulee edistää vammaisen henkilön itsenäistä suoriutumista päivittäisistä toiminnoista. Arvioinnissa otetaan huomioon vamman aiheuttamat rajoitukset sekä mahdollisuus käyttää muita kotiin kuuluvia välineitä. Asiakkaan on selvitettävä, miten vamma tai sairaus rajoittaa omatoimisuutta ja miten väline tai laite mahdollistaa itsenäisen suoriutumisen.

Vammaiselle henkilölle voidaan korvata taloudellisena tukena puolet kohtuullisista hankintakustannuksista. Kokonaan korvataan toimintarajoitteen edellyttämät välttämättömät ja kohtuulliset muutostyöt vakiomalliseen välineeseen, koneeseen ja laitteeseen. Täysimääräisen korvauksen edellytyksenä on, että kyseessä on sellainen välttämätön muutostyö, joka mahdollistaa vakiomallisen välineen, koneen tai laitteen käytön.

Lääkinällisen kuntoutuksen välineistä aiheutuvia kustannuksia ei korvata taloudellisena tukena.

Hyvinvointialue voi myös antaa taloudellisena tukena korvauksetta vammaisen henkilön käyttöön teknisiä ratkaisuja ja muita kuin lääkinällisen kuntoutuksen välineitä.

3.1. Päivittäiset toimet - kodinkoneet ja laitteet

Tavanomaiseen asumiseen liittyviä kodinkoneita ja -laitteita ei korvata, mutta niihin voidaan korvata muutostöitä, kuten esim. erityisvalmisteinen jääkaapin ovenkahva. Vamman tai sairauden edellyttämän koneen tai -laitteen hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista korvataan puolet. Korvattavien kodinkoneiden tulee olla välttämättömiä henkilön itsenäiselle suoriutumiselle kotona.

3.2. Liikkuminen - auto tai muu kulkuneuvo

Pirkanmaan hyvinvointialue voi myöntää tukea auton tai muun kulkuneuvon hankintaan. Liikkumisvälineiden korvaamisessa selvitetään, miten väline helpottaa vammaisen henkilön omatoimista liikkumista ja missä määrin väline on hakijan sairauden tai vamman vuoksi tarpeellinen ja välttämätön.

Tukea voidaan myöntää ensisijaisesti silloin, kun oma auto mahdollistaa työssäkäynnin ja opiskelun tai muun aktiivisen toiminnan edellyttämän jokapäiväisen liikkumisen. Lisäksi tukea voidaan myöntää, jos perheessä on lapsi, joka ei vammansa tai apuvälinetarpeensa vuoksi pysty kulkemaan joukkoliikennevälineissä perheen mukana ja jonka säännöllistä kuljetustarvetta ei ole muutoin pystytty turvaamaan. Auton käytön tarpeen tulee jatkuvaa, päivittäistä tai usein toistuvaa.

Autoavustuksen määrää arvioitaessa otetaan lähtökohdaksi vammaisen henkilön välttämättä toimintarajoitteensa vuoksi tarvitsema automalli ja varustelutaso. Kustannuksina huomioidaan

vammaiselle henkilölle auton hankinnasta aiheutuvat todelliset, välttämättömät ja kohtuulliset kustannukset. Auton kohtuullisena bruttohintana pidetään enintään 25.000 euroa. Kohtuullista hintaa määriteltäessä otetaan huomioon hakijan yksilölliset tarpeet. Taloudellista tukea laskettaessa otetaan huomioon vanhasta autosta saatava hinta ja mahdollinen autoveronpalautus. Taloudellinen tuki on 50 % nettokustannuksista, kuitenkin enintään 6.700 euroa.

Jos asiakkaalle on myönnetty aiemmin tukea autoon tai auton lisälaitteisiin ja/tai muutostöihin, voidaan tukea myöntää pääsääntöisesti vain, jos auton vaihdon syynä on vammasta johtuvan haitan ja/tai apuvälinetarpeen olennainen muuttuminen tai se, että vammaisen henkilön käytössä oleva auto/ollut auto ei ole enää käyttökuntoinen.

Muita harkinnanvaraisia liikkumisvälineitä voivat olla erilaiset muut liikkumista helpottavat välineet ja laitteet kuten kolmipyöräinen polkupyörä, mönkijät tai moottorikelkat.

3.3. Vuorovaikutus

Vammaispalvelulain mukaista taloudellista tukea ei myönnetä tavanomaisiin perusmallisiin viestintävälineisiin, (esim. matkapuhelin, tietokone). Mikäli vamma tai sairaus edellyttää viestintävälineiltä erityisominaisuuksia, joiden vuoksi väline on tavanomaista kalliimpi, voidaan taloudellista tukea myöntää yksilökohtaisen harkinnan perusteella puolet kohtuullisista kustannuksista. Matkapuhelimen kohtuullisena hintana pidetään enintään 600 euroa.

3.4. Vapaa-ajan toiminnot

Vammaisen henkilön harrastuksissaan ja vapaa-aikana tarvitsemia välineitä voidaan korvata, jos vamma tai sairaus rajoittaa suoriutumiskykyä siten, että toiminnoista ei selviydy ilman välinettä tai laitetta. Apuvälineen tarpeen harkinnassa otetaan huomioon, miten ja missä laajuudessa välinettä käytetään. Apuvälineen tarpeen tulee olla runsasta ja toistuvaa tai muutoin aktiivista harrastamista.

Vapaa-ajan välineen hankkimisesta aiheutuneista kohtuullisista kustannuksista korvataan puolet. Tavanomaisiin harrastamisen ja vapaa-ajan välineisiin ei myönnetä taloudellista tukea. Korvattavaksi voivat tulla esim. juoksuproteesit, hiihto ja lasketteluproteesit, hiihtokehikko, rullasukset tai muut lajikohtaiset apuvälineet.

4. Ylimääräiset vaatetuskustannukset ja erityisravinnon kustannukset

Vammaiselle henkilölle voidaan korvata ylimääräisiä vaatetuskustannuksia, jotka johtuvat vamman tai sairauden aiheuttamasta vaatteiden tavanomaista suuremmasta kulumisesta tai siitä, että henkilö ei vammansa vuoksi voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita tai jalkineita.

Korvaus ylimääräisistä vaatetuskustannuksista on porrastettu viiteen tasoon:

1	100 euroa/vuosi	erityiskengät, kenkien kova kulutus, pyörätuolin käyttäjä (ortopediset jalkineet korvataan lääkinnällisen kuntoutuksen kautta)
2	160 euroa/vuosi	2–3 syytä, kyynärsauvat ja pyörätuoli, itse kelaava, psoriasis, vaatteiden kova kulutus
3	220 euroa/vuosi	– vaikean kehitysvamman aiheuttama vaatteiden kuluminen (repii/kastelee vaatteet) – osa vaatteista edellyttää muutostöitä (epämuodostumat, pyörätuoli)
4	280 euroa/vuosi	– suomotauti – osa vaatteista on teetettävä tai tehtävä isoja muutostöitä

		– useita eri syitä (pyörätuoli, kyynärsauvat, tukisidokset, pukemisen apuvälineet rikkovat vaatteita tai vaikean kehitysvamman aiheuttama vaatteiden kuluminen)
5	350 euroa/vuosi	– lyhykasvuisuus – muu erityinen syy

Lisäksi on mahdollista (esimerkiksi erityisen vaikeissa ihosairauksissa) myöntää harkinnalla myös tasoa 5. suurempi korvaus, mikäli kustannukset ovat selkeästi suuremmat.

Vammaiselle henkilölle voidaan korvata ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat erityisravinnosta tai erityisravintovalmisteista, joita henkilö joutuu käyttämään pitkäaikaisesti ja säännöllisesti.

Erityisravintokustannusten korvaamisen edellytykset:

- huomattavat lisäkustannukset, joihin ei saa korvausta muun lain nojalla
- Vamman tai sairauden edellyttämä erityisravinnon tai -valmisteen käyttö tulee olla lääketieteellisesti yksityiskohtaisesti selvitetty. Tarvittaessa tulee tarve osoittaa lääkärintodistuksella. Pelkkä lääkärin suositus ei ole riittävä.

Erityisravintokustannuksina ei korvata:

- tavanomaisia ruokatavarakaupassa myytäviä ravintoaineita ja valmisteita
- dieettineuvontaa
- ruokaohjeiden hankkimisesta aiheutuneita kuluja
- yleisimmin ei korvata esim. diabetes, allergiat, neurologiset sairaudet, laktoosi-intoleranssi, ripuli tai nestemäistä ruokavaliota vaativat sairaudet.

Korvaus maksetaan vain välttämättömistä ylimääräisistä kustannuksista (erityisravintokustannusten ja tavanomaisten ruokakustannusten erotus). Korvauksen suuruutta määrittäessä otetaan huomioon myös ensisijaisten tukimuotojen kautta saatu taloudellinen apu.

5. Muut lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeelliset vammaispalvelut

Tukihenkilö

Tukihenkilö voidaan myöntää vammaiselle henkilölle, joka tarvitsee tukea sosiaalisten suhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä sekä yhteiskuntaan osallistumisessa. Tukihenkilö voidaan myöntää myös vammaisen lapsen ja nuoren itsenäistymisen ja kehityksen tukemiseksi. Tukihenkilö tukee vammaista henkilöä kodin ulkopuolella harrastuksissa, osallistumisessa ja virkistyksessä.

Tukihenkilönä voi toimia tehtävään soveltuva yksityishenkilö, joka ei asu samassa taloudessa tuettavan henkilön kanssa. Asiakkaan erityisen vaativista tarpeista johtuen voidaan myöntää ammatillinen tukihenkilö, jolla on tehtävään soveltuva ammatillinen tutkinto. Tukihenkilötoiminta on harkinnanvarainen palvelu, jolla voidaan tietyissä tilanteissa varmistaa joustavat ja yksilölliseen tarpeeseen vastaavat riittävät palvelut.

Tukihenkilötoimintaa myönnetään ensisijaisesti tukemaan kotona asuvien lasten ja nuorten ikätasoista toimintaa kodin ulkopuolella sekä itsenäisesti asuvien vammaisten henkilöiden kodin ulkopuolista toimintaa. Palvelua myönnettäessä arvioidaan vammaisen henkilön palveluiden kokonaisuutta. Tukihenkilöä ei myönnetä henkilölle, jolla on oikeus henkilökohtaiseen apuun. Tukihenkilötoimintaa myönnetään Pirkanmaan hyvinvointialueella enintään 20 tuntia kuukaudessa. Tukihenkilötoiminta on määräaikainen palvelu, jonka kesto ja tavoitteet määritellään tukihenkilösopimuksessa.

Leiritoiminta

Leiritoimintaan voidaan myöntää taloudellista tukea puolet leirin kustannuksista, enintään 300 €/vuosi.

Muut palvelut ja tukitoimet

Hyvinvointialue voi myöntää määrärahojen puitteissa yksilöllisesti harkiten myös muita palveluja ja tukitoimia, joilla edistetään vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä.